

ISSN 2078-340X

VISNYK **ВІСНИК**
OF THE LVIV ЛЬВІВСЬКОГО
UNIVERSITY УНІВЕРСИТЕТУ

Series Foreign Languages

Серія іноземні мови

Issue 21

Випуск 21

Scientific journal

Збірник наукових праць

Published 1–2 issues per year

Виходить 1–2 рази на рік

Published since 1961

Видається з 1961 року

The Ivan Franko National
University of Lviv

Львівський національний
університет імені Івана Франка

2013

Друкується за ухвалою Вченої Ради
Львівського національного університету
імені Івана Франка

Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації.
Серія КВ №14616-3587 Р від 28.10.2008 р.

У Віснику розглянуто питання словотвору, семантики, синтаксису, контрастивної лінгвістики англійської, німецької, французької, іспанської та класичних мов, проблем світової літератури. Окремі статті висвітлюють проблеми філософії мови, мовознавчі традиції у Львівському університеті, сучасні методи викладання іноземних мов.

Для науковців, викладачів і студентів філологічних спеціальностей, учителів шкіл, усіх, хто цікавиться мовознавством.

В Вестнике рассмотрено вопросы словообразования, семантики, синтаксиса, контрастивной лингвистики английского, немецкого, французского, испанского и классических языков, проблем мировой литературы. Отдельные статьи освещают проблемы философии языка, традиции языковедения во Львовском университете, современные методики преподавания иностранных языков.

Для ученых, педагогов и студентов филологических специальностей, школьных преподавателей и интересующихся языкознанием.

In the Visnyk the problems of the word building, the semantics, the syntax, the cognitive linguistics of English, German, French, Spanish and classical languages are the objects under the research. Certain analyses shed light onto the linguistic traditions in the Lviv University, the philosophy of a language, methods of teaching foreign languages.

The volume targets scholars, teachers and students of philology as well as those who are interested in linguistics and literature studies.

Редколегія:

Головний редактор: проф., д-р філол. наук Р. С. Помірко.

Заступник головного редактора: канд. філол. наук, доц. Я. І. Кравець.

Відповідальний секретар: асистент М. М. Латик.

Члени редколегії: проф., д-р філол. наук, С. Н. Денисенко; проф., д-р філол. наук Р. П. Зорівчак; проф., д-р філол. наук Н. Х. Копистянська; проф., д-р філол. наук В. А. Кухаренко; д-р філол. наук А. Й. Паславська; доц., канд. філол. наук Л. М. Глушенко; доц., канд. філол. наук М. Е. Білинський; доц., канд. філол. наук Т. О. Буйницька; доц., канд. філол. наук А. М. Гаврилюк; доц., канд. філол. наук Ю. А. Завгороднєв; доц., канд. філол. наук Б. В. Максимчук; доц., канд. філол. наук Р. І. Дудок.

Editorial Board:

Professor *R. S. Pomirko* – Editor-in-Chief,
Assistant Professor *Y. I. Kravets* – Assistant Editor,
Lecturer *M. M. Latyk* – Managing Editor.

Адреса редколегії:

кафедра французької філології, Львівський
національний університет ім. Івана Франка,
вул. Університетська, 1,
79000, Львів, Україна
тел.: +38 0322 39 47 37

Editorial Board Address:

The Department of Romance Philology,
The Ivan Franko National University of Lviv,
1, Universytetska st.,
79000, Lviv, Ukraine
tel.: +38 0322 39 47 37

<http://www.lnu.edu.ua/faculty/inomov.new/Visnyk/index.html>

Редактор М. МАРТИНЯК

Комп'ютерне верстання М. ЛАТИК

Адреса редакції, видавця і виготовлювача:
Львівський національний університет
імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, 79000, Львів, Україна
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої
справи до Державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів видавничої
продукції. Серія ДК №3059 від 13.12.2007 р.

Формат 70x100/₁₆
Ум. друк. арк. 23,1.
Тираж 100 прим. Зам.

© Львівський національний університет
імені Івана Франка, 2013

УДК 811.111-342

АГРАРНА ЛЕКСИКА В ОСНОВІ ТОПОНІМІВ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ (XI–XIII СТ.)

Ольга Пежинська

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, м. Львів, 79000*

Проаналізовано процеси утворення ономастичних лексичних одиниць від категорії апелювативів (похідні від назв землеробства і тваринництва). Визначено твірну апелювативну лексику та виявлено кількісне і відсоткове співвідношення топонімів відповідно до департаментів.

Ключові слова: топонім, апелюватив, дериват, семантика, етимологія.

Питання взаємозв'язку апелювативів та власних назв завжди привертало увагу вчених (А. В. Суперанська, Л. В. Щерба, А. Доза, Е. Віаль), оскільки відбувається постійний перехід слів з одного класу лексики в інший. Традиційно топоніми розглядають як проміжну ланку між загальними і власними найменуваннями. А. Суперанська стверджує, що між апелювативами та топонімами існують тісні зв'язки, адже слова, “які входять до складу топонімів, не втратили повністю свого дотопонімного значення, тому багато назв прозорі з погляду їхньої етимології” [6, с. 31].

У науці існує чимало різних думок щодо смислового наповнення топонімів. Прийнято вважати, що вони не містять у собі жодної семантики, однак термін, якщо він засвідчений в основі найменування, наповнює його суттю [1]. Мовознавці наголошують на протиставленні власних назв (ВН) і загальних назв (ЗН). Вони вважають ВН особливим класом слів. Такий підхід ґрунтується на теорії Л. Щерби, який свого часу зазначав про суттєву різницю між ВН і ЗН та вважав помилковим їхній аналіз в одній семантичній площині [9, с. 172].

Деякі лінгвісти стверджують, що у власної назви нема значення і вона неспроможна виражати лексичне поняття. Зокрема, данський лінгвіст В. Брендаль вважає, що понятійність власної назви наближається до нуля, і на цій підставі визначає її як знак неопісаного об'єкта, тобто як знак, який називає, але не описує [11].

М. Бреаль стверджує, що суттєвої різниці між значенням власної назви і загальної немає, і тим самим практично викреслює межі між цими класами [10]. Прихильники концепції “великого значення” власної назви аналізують не мовне, а мовленнєве значення назви. Визначальним чинником для визначення значення власної назви вони пропонують уважати контекст. Детальну розробку та кінцеве оформлення ця теорія отримала в працях О. Есперсена [2, с. 71–72].

Прихильники мовно-мовленнєвого підходу до власної назви (С. Кацнельсон; В. Никонов) стверджують, що ВН має як мовне, так і мовленнєве значення [3, 4].

С. Кацнельсон уподібнює ВН і ЗН та зазначає, що “всі слова як одиниці мовної системи виражають дещо спільне (загальне). Навіть і ВН, які часто згадуються в цьому зв’язку як виняток, містять у собі елемент узагальнення”. У дослідженні ВН французький лінгвіст Ж. Кост довів, що більшість із них у французькій мові походять від ЗН і, отже, ВН є фонетично і морфологічно мотивованими та рівноправними із ЗН, і ті й інші мають певний обсяг лексичного значення [12, с. 12].

Назви як мовні знаки не можуть бути семантично порожніми, адже пізнання дійсності виражають за допомогою назв, які є своєрідними носіями різних конотацій. Для номінації об’єкта первісно закладали певну ознаку, певний емоційний зміст. Скажімо, ороніми *mont Maudit* (проклята гора), *mont Perdu* із значенням “*isolé, éloigné de tout*” (віддалений від усіх) мають негативне забарвлення та ін. [13, с. 22]. Гора певної форми чи незвичного забарвлення позначена відповідною метафорою: *Monts Blanc* – біла гора, бо була такого кольору.

Нашої мета – дослідження процесу утворення топонімів, які в основі містять аграрну лексику, та визначення найпродуктивніших типів. Для досягнення поставленої мети необхідно виконати такі завдання:

- 1) визначити твірну апелювативну лексику, відображену в основах розгляданих топонімів;
- 2) дослідити способи й засоби творення зібраних назв та визначити найпоширеніші топоніми.

Джерельною базою послуговували праці французьких лінгвістів А. Доза, Е. Віаля, словник власних назв Ж. Коста та ін.

Відапелювативні топоніми Франції посідають чільне місце. Їхнє дослідження допомагає повніше вивчати словниковий склад мови та діалектів, а також у топонімах ліпше зберігаються фонетично-морфологічні особливості лексики попередніх століть.

Відповідно до семантики апелювативної основи, топоніми, які утворились від апелювативів на позначення культурно-історичних реалій, можна умовно розділити на декілька підгруп: топоніми, пов’язані з сільськогосподарською лексикою, промислами та ремеслами; топоніми, пов’язані з поселенням та будівлями.

Наше дослідження присвячене топонімам, твірною базою яких є апелювати, пов’язані з традиційною господарською культурою. Структура цієї діяльності складалася тривалий час на підставі особливостей історичного, соціального та економічного розвитку краю, його специфічних природно-географічних умов. Головним заняттям населення було сільське господарство, передусім землеробство та тваринництво. Це спричинило формування окремих підгруп топонімікону. Важливу ланку становлять ті топоніми, що безпосередньо стосуються рільництва. Історичні джерела засвідчують, що землеробством у Франції займалися здавна, тому місцеві мешканці намагалися на придатних землях вирощувати культури, важливі для життєдіяльності людини. Внаслідок своєрідних господарських і природних умов упродовж віків склався досвід щодо розвитку землеробства. Насамперед виділяється вирубно-вогнева (освоєння лісових масивів, викорчовування дерев способом випалювання дерев та перетворення площі в орні ґрунти).

Засвоювалась велика кількість топонімів латинського походження, мотивованих апелювативами на позначення **випалювання лісів**. Як стверджує Е. Віаль, такі позначення

є досить пізніми і стосуються X та XIII ст. [17]. По всій території Франції з'являлись топоніми від латинського апелятива *exsartum* із семою “*terrain défriché*” (розкорчовані землі) та його деривата *essart*. Втративши протетичну голосну, дериват змінювався на *sert* у ВН *Le Sart* (Aisne). У сполученні із суфіксами він утворив топоніми *Certilleux* (Vosges), *Certines* (Ain), *Sarton* (PdC). Збереження протетичного е- /-і виявлено в таких топонімах: *Essards*, *Essarts*, (*Les*) *Essars*, (*Les*) *Essert(s)*, *Essartiers*, *Esserteaux*, *Essertennes*, *Essertines*, *Lessard* (S&L, Calvados), *Leyssard* (Ain) (у всіх регіонах); *Les Issards* (Ariège), *Issarlès* (Ardèche), *Isserteaux* (PdD (на півдні країни) [12]. У сполученні з апелятивом *vallis*, *vallée* (долина) утворюється композит *Esserval* (Jura). Зазначимо, що збереження е- /-і свідчить про пізні запозичення з латини, тоді як топоніми без протетичних голосних є фонетично адаптованими народними словами.

Апелятив *novale* із значенням “*terre nouvellement défrichée*” функціонує без будь-яких морфологічних змін у топонімі *Novale* (Corse); *Neau(x)* (Loire, Mayenne), *Néoules* (Var), *Novel* (HS), *Noves* (BdR) [17, с. 156].

З подібним семантичним значенням зафіксовано топоніми *Noailles* (Corrèze, Oise, Gironde), похідні від латинського *novalia* та *Neulise* (Loire), *Novalaise* (Savoie) < *novaltia*, *Nohic* (T&G) < *novaltium* [17, с. 156].

Від латинського *campus* – “*champ*” (поле) утворено топоніми-дублети: *Camps* (налічується більше десяти) (Aude, Corrèze, Gironde та інші), *Campo* та *Campi* (Corse) – утворені від класичної форми *camp* (табір), *Champ(s)* – утворено від народної форми етимона *champ* (поле), які відрізняються за формою та значенням. Апелятив є складовою багатьох суфіксальних топонімів. Відповідно до регіонів розглянемо такі утворення, де теж є народні та книжні форми: *Campan* (HP), *Campile* (Corse), *Camphin* (Nord), *Campitello* (Corse), *Champis* (Ardèche), *Champoux* (Doubs) та ін. Онім *Capendu* функціонує із значенням “*champ en pente*” (поле на схилі). ВН *Manicamp* у поєднанні з прикметником *magnus*, *grand* (великий) осмислюється як “*grand champ*”; ВН *Champcevrains* (Yonne) функціонує із значенням “*champ au milieu des forêts*” (поле посеред лісів) [17, с. 158].

Лексема *campania* із значенням “*plaine cultivée*” (культивована рівнина) реалізується у сотні топонімів *Campanie* (класична форма) та у десяти онімах *Champagne* (народна форма). Серед демінутивних утворень виявлено *Campagnolles* (Calvados), *Champignol* (Aube), *Champigneulles* (Ardennes, HM, M&M). Проте топоніми *Campcella* (HA) та *Chancelade* (Dordogne) мотивовані апелятивом *cancellata* із семантикою *close d'un treillage* (замкнена ґратована огорожа). Латинський термін *cultura* з семою “*agriculture* – сільське господарство” представлений у топонімах: *Cout(h)ure(s)* (Charente, Dordogne, M&L) *Couturelle* (PdC) [15].

Номен *pratium* (*gré* – галявина) та його форма у множині *prata* є складовою багатьох топонімів у їхніх регіональних варіантах: *Prades* (PO, Ardèche), *Pre(t)z* (Meuse, HM, Ardennes), *Prads* (AHP), *Prato* (Corse), *Prat(s)* (Ariège, CdN, PO), *Le Praz* (Hsav.), *Prey* (Vosges).

Деривати цього апелятива *pratiale* та *pratellum* представлені в кількох топонімах відповідно до департаментів: *Prailles* (DS), *Pradal* (Hérault); *Presles* (VdO), *Pradelle(s)* (Drôme, HL, Nord та ін.), *Pradère* (HG), *Préaux* (Ardèche, Calvados та ін.).

Лексема *pratium* функціонує також у складених власних назвах: у сполученні з антропонімом *Rambert* утворюється онім *Rubempré* (Somme); з прикметником *longus*,

long (довгий) реалізується у ВН *Pralon(g)* (CdO, HL), *latus*, *large* (широкий) у *Praslay* (HM), *longianus*, *éloigné* (віддалений) у *Pralognan* (Savoie) та прикметник *dominicus*, *seigneurial* (дворянський, панський) формує ВН *Prudemanche* (E&L) [17, с. 159].

Важливою категорією онімів, пов'язаних із сільським господарством, є назви, що позначають рослини та фруктові дерева. В епоху раннього середньовіччя сільськогосподарські культури мало збагатилися новими видами порівняно з римським періодом. По річці Сені можна провести умовну лінію, на захід від якої вирощували пшеницю та її різновиди, на схід – ячмінь, жито, овес. Просо культивували повсюди.

Наприклад, апелятив *avena*, *avoine* – овес, представлений у низці топонімічних варіантів: *Avanne* (Doubs, SM, PdC, etc.), *Avesnes* (Nord, PdC, SM, Sarthe, та інші регіони); у сполученні з суфіксами утворюються ВН *Avenelles* (Північ) та *Les Avenièrès* (Isère). Із латинськими прикметниками *altus* (*haut*) та *longus* (*long*) формуються топоніми *Authevernes* (Eure) та *Longavesnes* (Somme).

Лексема *Milium*, *mil* (просо) вживається у *Millières* (Manche, HM), *Pirmil* (Sarthe) із семою “*pile le mil*” (купа проса); *Panicum*, *panic* (просо), або *millet* (те ж значення) є в основі онімів: *La Panoussè* (Lozère), *Panissière* (Loire) або *Pennesières* (HS); номен *secale*, *seigle* (*жумто*) застосовують для творення онімів: *Ségala* (L&G, HP), *La Ségalassière* (Cantal) та *Sellières* (Jura).

Номен *berula*, *cresson* (крес-салат), старофранцузькою *berle*, функціонує в топонімах *Berles* (PdC), *Berlou* (Hérault) та *Braslou* (I&L).

Загальна назва *cannabis*, *chanvre* (конопля) є складовою багатьох онімів: *Canavaggia* (Corse), *Échenevex* (Ain), *Chennevières* (M&M, Meuse, VdM), *Chenevelles* (Vienne), *Cherves* (Charente) та *Cherveix* (Dordogne); *caulis*, *chou* (капуста) формує топоніми *Caulières* (Somme), *Caullery* (Nord), *Coyolles* (Aisne), *Cholet* (M&L) та *Choloy* (M&M); *cerasus*, *cerisier* (вишня) пояснює кілька ВН: *Cerisy* (Orne, Somme, Manche), *Ceriz(a)* у (Aisne, DS), *Cerizières* (HM), *Cerizols* (Ariège), а також ВН *Surgères* (CM); *cotonium*; *coing* (айва) стає мотиватором для створення топонімів *Cogners* (Sarthe), *Co(i)nières* (HS, Yvelines), *Coigneux* (Somme), *Cuignièrès* (Oise), *Coin* (Moselle); *faba*, *fève* (біб), та *fabare*, *champ de fèves* (бобове поле) представлені у назвах: *Fabas*, *Faverolles*.

Апелятив *ficaria*, *plantation de figuiers* (насадження фігового дерева) зафіксований у ВН *Ficaja* (Corse), *Figarol* (HG), et *Higuères* (PA); *linaria*, *champ de lin* (поле льону) функціонує у *Lign(i)ères* (Aube, Cher, etc.), *Lignareix* (Cottèze), *Lignerolles*, *Les Neyrolles* (Ain), *Champlin* (Ardennes).

Лексема *Vinea*, *vignoble* (виноградник) є базою всіх онімів з основою *Vign-*. Думки вчених розділилися щодо походження назви *Vignacourt* (Somme). Одні вважають, що вона походить від антропоніма *Vinard* (римського полководця) [14], інші – від лат. *Vinearum curtuis*, *le pays des vignes* (країна виноградників), написання якої змінювалося продовж віків: *Vinacurt* у 1090, *Vinacort* у 1140, *Winacourt* у 1215, *Vinarcourt* у 1240, *Vignacourt* у 1273, *Wignacourt* 1337 [18]. Демінутив *vinicella* із семою “*petite vigne*” (малий виноград) формує топоніми *Vincelles* (Jura, Marne, S&L, Yonne), *Vincelottes* (Yonne) та *Vinzelles* (PdD, S & L), що свідчить про поширення виноградарства в країні.

Тваринництво відіграло не менше значення, ніж землеробство. Особливого поширення набуло свинарство й скотарство. У Франції виводять нові породи коней і собак. З XI ст. сільське господарство вступило в нову стадію розвитку. Важливим чинником,

що сприяв розвитку сільськогосподарського виробництва у XI–XIII ст., було збільшення кількості населення, зростання ролі міст, які потребували продуктів і сировини.

Важливу підгрупу становлять апелятиви, які позначають домашніх тварин та слугують для творення топонімів. Апелятив *agnellus*, *agneau* (ягня) формує єдину ВН *Laignelet* (I&V).

Лексема *Apicula*, *abeille* (бджола), у сполученні з латинським апелятивом *rocca*, *roche* – скала, (*roque* в деяких говорах) утворює ВН *Roquebillière* (AM). Дериват цієї лексеми *apiaria* > *ruchers* (*насика*) диференціюється у ВН *A(s)chères* (Cher, SM, E&L).

Слово *Armentum* із семами “*gros bétail*” (велика худоба) слугує для позначення онімів з основою *arment-*. Залежно від регіонального розміщення назв, змінюється лише закінчення: *-eule* (HP); *-ières* (Aisne, Eure, Nord, S&M); *-ieux* (Gers) та *-ioux* (HV).

Налічують більше десяти онімів *Asnières*, а також *Agnières* (HA, PdC, Somme), *Anères* (HP), *Arnières* (Eure), які походять від однієї лексеми *asinaria*, із семою “*élevage d’ânes*” (розведення ослів).

Лексема *Bovinus*, *bovin* (бичачий) міститься у ВН *Revenais* (Isère). Лексеми *bovarium* та *bovaria*, “*élevage de bœufs*” (розведення волів) диференціюються в топонімах: *Bouier* (Sarthe), *Bouère* (Mayenne), *Labouheyre* (Landes) та *Bouvières* (Drôme).

На основі латинського апелятива *bufalus* > *bugle* (старофр.) > *buffle* (буйвол) утворено ВН *Cordebugle* (Calvados).

Лексема *Capra* > *chèvre* (коза), є продуктивним, завдяки похідним. Існує значна кількість онімів з основою *chevr-* у поєднанні з різноманітними суфіксами відповідно до регіонів: *-olière* (LA), *-otaine* (Jura), *-oux* (Ain), *-euse* (Yvelines). На півдні Франції топоніми утворюються від латинської основи *cabr-* (інтервокальне *p* редукується у *b*) та суфіксів *-erets* (Lot), *-is* або *-erolles* (Hérault).

Апелятиви *columba* > *colombe* (голуб) та *columbarium*, *pigeonnier* (голуб’ятник) є продуктивними у всіх департаментах: *Coulombs*, *Colombe(s)*, *Colombelles*, *Colomieu*, *Colombotte*, *Couloume*, *Colomiers* та ін. Проте декілька ВН *Colombe(s)*, можливо, походять від лексеми *columna*, *colonne* (колона). Е. Віаль стверджує, що помилковою латинізацією германської назви є топонім *Colmar*, який походить від антропоніма *Galamar* [17].

Лексеми *porcus*, *porc* (свиня), *porcaria* та *porcaritia*, *porcherie* (свинарник) є в основі топонімів: *Porcheux* (Oise), *Pourcieux* (Var).

Лексема *pullastra*, *roulette* (курка) формує ВН *Polastron* (HG) та *Pollestre* (PO); ЗН *vaccaria* > *vache* із семою “*élevage de vaches*” (розведення корів) функціонує у топонімах *Vachères* (AHP, Drôme), *Vacheresse(s)* (HS, E&L, Vosges), *Vacquières* (Hérault), *Vaqueresse* (Aisne).

Апелятив *berbix* > *brebis* (вівця) є мотиватором демінутивної назви *Vervezelle* (Vosges). Дериват *berbicile*, *bergerie* (вівчарня) представлений у назвах *Barbezit* (HL), *Barbezieux* (Charente), *Berzieux* (Marne). Інший дериват *berbicaria* (те ж значення) диференціюється у топонімах: *Berbières* (PdC), *Berbiguières* (Dordogne), *Bergères Aube*, *Marne*).

До цієї підгрупи зачислимо і терміни, що позначають місця, де розводили тварин.

Лексема *Aestivales* із семою “*râtures d’été*” (літнє пасовище) формує ВН *Estibeaux* (у редукується у *b*) (Landes), *Les Estieux* (Dordogne), *E(s)tival(s)* (Corrèze, Jura, Sarthe), *Étevaux* (CdO) зі збереженням протетичного Е.

Номен *clausus*, *clos* (огорожене місце) функціонує у назвах *Le Claux* (Cantal), *Clouzeau* (LC, Charente, I & L) та *Les Clouzeaux* (Vendée).

Апелятив *palus* зі значенням “рієу” (огорожена земельна ділянка) формує ВН *Pau* (PA) та *Paley* (S&M). Його дериват *palisse* (старофр.) > *palissade* (огорожа) – продуктивніший: *La Palisse* (Allier), *Pâlis* (Aude), та *Palis(s)e* (Doubs, Corrèze).

Лексема *pascua* із значенням “pâturage” (пасовище) диференціюється у назвах *Pasques* (CdO), *Pasquier* (Jura).

Від старофранцузького апелятива *plessis* (від лат. *plexaticium*, із семою “clôture faite de branches entrelacées” (огорожа, плетена з гілок) налічується 26 комун та 300 невеличких селищ та мікрооб’єктів із ВН *Le Plessis*, особливо в Паризькому регіоні та на заході країни. Трапляються три- та дволексемні сполуки: *Plessis-les-Tours* (I&L), тобто “*Plessis près de Tours*” (*les* походить від лат. *latus*, à côté de (біля, поблизу) [13, с. 167].

Лексема *stabulum*, *étale* (стійло, хлів) пояснює лише ВН *Lataule* (Oise).

Останній термін із цієї підгрупи *vivarium* > *vivier* (штучне водоймище з рибою) слугує для утворення ВН *Vivier(s)* (Tarn – Meurthe-et-Moselle) [17].

Отже, ми зібрали топоніми, мотивовані аграрною апелятивною лексикою, та визначили найпродуктивніші їхні типи по всій території Франції. Досліджувані топоніми існують досі, про що свідчать позначки в дужках (французький департамент записаний скорочено) після кожного топоніма. Підрахунки проводили на підставі праць французьких лінгвістів А. Доза, Е. Віалья та словника власних назв Ж. Коста по кожному департаменту. Методом суцільної вибірки на території Франції виявлено 14 топонімів із 300, похідних від аграрної лексики що містяться в департаменті Corse, тобто 4,7 % назв, у департаментах Somme, Aisne, Ardèche – 9 назв (3 %), у департаменті Pas-de-Calais – 8 топонімів (2,6 %), у Seine-et-Marne, Haute-Marne, Saône-et-Loire – 7 назв (2,3 %) і т. д. Відсоткове та кількісне співвідношення топонімів у інших департаментах наведено в таблиці.

Кількісне співвідношення топонімів в департаментах

Французькі департаменти (кількість)	Відсоткове співвідношення, %	Кількісне співвідношення (із 300 назв)
Corse (1)	4,7	14
Somme, Aisne, Ardèche (3)	3,0	9
Pas-de-Calais (1)	2,6	8
Seine-et-Marne, Haute-Marne, Saône-et-Loire (3)	2,3	7
Oise, Sarthe, Meurthe-et-Moselle, Haute- Saône, Côte-d’Or, Pyrénées-Atlantique, Hautes- Pyrénées, Haute-Garonne, Pyrénées-Orientales (9)	2,0	6
Calvados, Nord, Aube, Vosges, Maine-et-Loire, Ain, Charente, Dordogne, Corrèze, Hérault (10)	1,6	5
Eure, Marne, Indre-et-Loire, Deux-Sèvres, Haute-Loire (5)	1,3	4
Manche, Ile-et-Vilaine, Mayenne, Yvelines, Eure-et-Loire та інші (21)	1,0	3
Seine-Maritime, Val-d’Oise, Orne, Loir-et-Cher та інші (19)	0,6	2
Nièvre, Allier, Rhône, Vendée (4)	0,3	1

Проаналізована категорія назв свідчить про певні господарсько-виробничі, культурно-історичні процеси краю. Як бачимо з досліджуваного матеріалу, найчастіше

займалися випалюванням лісів для подальшого обробітку землі, а також їхнім вирубуванням і викорчовуванням. Про цей спосіб свідчать латинські апелятиви *exsartum*, *campus*, *campania* та ін. Важливими у творенні топонімів є апелятиви та їхні деривати, що позначають домашніх тварин і місця їхнього розведення та випасання. Продуктивними є *columba* > *colombe*, *capra* > *chèvre*, старофр. *plessis*. Деякі назви засвідчують пізні запозичення з латини, що є ознакою збереження протетичних голосних: *Essards*, *Essarts*, *E(s)tival(s)*, *Étevaux*.

Часто основа залишається без змін у поєднанні з різноманітними суфіксами відповідно до регіонів: *chevr-* + суфікс: *-olière* (LA), *-otaine* (Jura), *-oux* (Ain), *-euse* (Yvelines); *cabr-* + суфікс *-erets* (Lot), *-is* або *-erolles* (Hérault).

Результати дослідження можна практично застосувати у лекціях та спецкурсах із лексикології та історії французької мови, у лексикографічній практиці, а також їх можуть використати представники інших галузей науки (історики, географи, краєзнавці).

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Ермаченко М. Н.* К общей теории имени собственного / М. Н. Ермаченко // Ученые записки МГПИИЯ им. Мориса Тореза. М., 1970. Т. 55.
2. *Есперсен О.* Философия грамматики / О. Есперсен ; пер. с англ. В. В. Пассека и С. П. Сафроновой ; под ред. и с предисл. Б. А. Ильиша. – 2-е изд., стер. – М. : Едиториал УРСС, 2002. – 408 с. – (Лингвистическое наследие XX века).
3. *Кацнельсон С. Д.* Содержание слова, значение и обозначение / С. Д. Кацнельсон. – Л. : Наука, Ленингр. отд-ние, 1965.-109 с.
4. *Никонов В. А.* Имя и общество / В. А. Никонов. – М. : Наука, 1974. – 278 с.
5. *Соссюр Ф. де.* Курс общей лингвистики // Соссюр Ф. де. – Труды по языкознанию. – М., 1977.
6. *Суперанская А. В.* Микропонимия, макропонимия и их отличие от собственно топонимии / А. В. Суперанская // Микропонимия – М. : Изд-во Московского ун-та, 1967. – С. 31–38.
7. *Суперанская А. В.* Общая теория имени собственного / А. В. Суперанская. – М., 1964.
8. *Уфимцева А. А.* Слово в лексико-семантической системе языка / А. А. Уфимцева. – М., 1968.
9. *Щерба Л. В.* Избранные работы по языкознанию и фонетике / Л. В. Щерба. – Л., 1958.
10. *Bréal M.* Essai de sémantique : science des significations / M. Bréal. – Paris : Larousse, 1924. – 235 p.
11. *Brendal V.* Les parties du discours : partes orationis : études sur les catégories linguistiques / V. Brendal. – Copenhagen : Munksgaard, 1948. – 203 p.
12. *Coste Jean.* Dictionnaire des noms propres : Toponymes et patronymes de France. – Paris. : Armand Colin, 2006. – 700 p.
13. *Dauzat A.* Les noms de lieux: origine et évolution / Albert Dauzat. – Paris : librairie delagrave, 1926. – 264 p.
14. *Jumel abbé Ed.* curé de Bourdon, Monographie de Wignacourt, 1868 <http://wignacourt.free.fr/monol.html>
15. *Longnon A.* Les noms de lieu de la France: leur origine, leur signification [Електронний ресурс] / Longnon A. – 1973. – Language Arts & Disciplines – 831 p. – Режим доступу: books.google.fr/books?isbn=0833721429
16. *René Lepelley,* Noms de lieux de Normandie et des îles anglo-normandes, éd. Christine Bonneton, 1999.

17. *Vial Éric* : Les Noms de villes et de villages (Belin, collection le français retrouvé, 1983–319 p.) ISBN 2701104769
18. <http://archive.wikiwix.com/cache/?url=http://www.vignacourt.free.fr>
19. <http://www.cnig.gouv.fr/Front/index.php?RID=21>
20. http://www.insee.fr/fr/themes/document.asp?ref_id=11906
21. <http://histoiredelamanche.free.fr/topo.htm>

Стаття надійшла до редколегії 14.02.2012

Прийнята до друку 21.02.2012

AGRICULTURAL LEXICON IN THE BASIS OF FRENCH TOPONYMS (XI–XIII C.)

Olga Pejynska

*The Ivan Franco National University of L'viv,
1, Universytets'ka St., L'viv, 79000*

The paper deals with the processes of formation of onomastic lexical units from appellatives category (derived from the names of agriculture and animal husbandry). It has been determined that the greatest semantic group is toponyms associated with settling, building and farmstead. The part of the terminological vocabulary has a transparent semantics. The majority of toponyms are of Latin and Germanic origin.

Key words: toponym, appellative, derivative, semantics, etymology.

АГРАРНАЯ ЛЕКСИКА В ОСНОВЕ ТОПОНИМОВ ФРАНЦУЗСКОГО ЯЗЫКА (XI–XIII ВВ.)

Ольга Пежинская

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
ул. Университетская, 1, г. Львов, 79000*

Проанализировано процессы образования ономастических лексических единиц от категории апелятивов (производные от названий земледелия и животноводства). Установлено образующую апелятивную лексику и выявлено количественное и процентное соотношение топонимов, соотносительно с департаментами.

Ключевые слова: топоним, апелятив, дериват, семантика, этимология.